

Aret var 1914. På tyska östfronten trängde två överlägsna ryska arméer fram mot von Hindenburgs jämförelsevis svaga stridskrafter. Läget var kritiskt. Då uppfångade radiostationen i fästningen Königsberg, som sedan en tid följt den ryska radiotrafiken, ett morsemeddelande som i klartext angav tider, marschvägar och anfallsmål för de ryska arméerna. Motståndarens fältlägsplan var demaskerad på ett sätt som ingen annan fältherre upplevt före von Hindenburg. Han utnyttjade skickligt den uppkomna situationen och förintade i slaget vid Tannenberg 2:a ryska armén under general Samsonov. De ryska förlusterna var 150.000 i stupade och 100.000 fångar.

En följd av upptakten till detta drama var att man världen över blev medveten om signalspaningens betydelse. Königsberg blev telekrigets vaggas.

● ● En kamp av avgörande betydelse för båda parter pågick om sjövägarna över Atlanten under såväl 1:a som 2:a världskriget. De tyska ubåtarnas initialframgångar följdes av en efter hand ökad allierad effektivitet i ubåtsbekämpningen. Denna effektivitet var till stor del baserad på forcering av tyska krypton och på öka- de och bättre resurser för lägesbestämning av ubåtarna, bl a genom förfinade metoder för inpejling av ubåtarnas kortvägs- signalering och (under 2:a världskriget) användningen av ett nytt lokaliseringsmedel — radarn.

● ● Sexdagarskriget mellan Israel och arabstaterna 1967 fick ett våldsamt och snabbt förlopp. Kriget inleddes med angrepp mot de arabiska flygbaserna. Inflygningen genomfördes så att den undgick upptäckt av de arabiska radarstationerna. I nästa fas slogs de egyptiska radarstationerna ut. Fortsättningsvis kunde i förväg utbildade, israeliska specialister med egna radiostationer blanda sig i den egyptiska radiotrafiken och tidvis ta egyptiska enheter under sitt befäl. Bl a lyckades det dem att leda in egyptiska Mig-plan i luftstrider mot varandra, att landa algeriska jakt- och trupptransportplan — med trupp — på av israeliska förband besatta flygbaser samt att föra samman egyptiska pansarförband mot varandra i förbittrade ökenlag.

VAD LÄRA AV DETTA?

Ovanstående exempel visar — vart och ett på sitt sätt — hur okunnighet, låg utbildningsnivå, bristfällig underrättelsetjänst eller obekymrad aningslöshet kan ge anledning till katastrofala bakslag. Bakslag även fö: den som är personellt och materiellt överlägsen. Exemplet visar också hur telekriget successivt blivit mer avancerat och ökat i betydelse. För oss gäller det att

förstå dynamiken i denna utveckling och lära oss dess tillämpningar. Taktiker och tekniker måste gemensamt utforma möjligheter till telekrigföring. Kraven på effektivitet i lednings- och telesystem måste balanseras med krav på uthållighet och för vissa enheter krav på överraskning. Om systemkonstruktörerna ej helt kan eliminera ett systems Achilleshälar, måste brukaren göras väl förtrogen med dem — liksom med de medel och metoder han kan utnyttja för att skydda och förstärka systemet.

Signalspaningen är telekrigföringens källa. Satsningen på denna form av underrättelsetjänst världen över är enorm. Som exempel må nämnas NSA (National Security Agency) i USA med en årlig budget på över fem miljarder kronor, med en personalstyrka på ca 25.000 man inkl ca 8.000 radiotelegrafister) och med tillgång till "datajättar" och specialbyggda datorer som gör NSA till USA:s och världens nu störste innehavare av datorer.

Signalspaningen riktar sig mot alla former av elektromagnetisk strålning inom frekvensspektrat — från låga tonfrekvenser över de områden där radio och radar inmutat sina tjänster upp till frekvenser som utnyttjas av värmespaningen i IR-området*. Insamlingen av materialet sker dels direkt från markbaserade spaningscentraler inom motståndarens territorium, dels med hjälp av framskjutna "elektroniska ögon" i bl a fartyg, flygplan och satelliter samt med agenter.

● ● Även om signalspaningen huvudsakligen riktar sig mot de lätt avlyssningsbara och informativa elektromagnetiskt strålande hjälpmedlen för kommunikation, navigering och lägesbestämning — radio, radiolänk, radar — får man på intet sätt negligera trådavlyssningen. Denna kan speciellt på fast uppkopplade förbindelser och i utvalda kopplings- eller knutpunkter i trådnätet ge motståndaren värdefulla underrättelser. Den stora mängd uppgifter som på olika sätt inhämtas av signalspaningen registreras, bearbetas, sammanställs och värderas med hjälp av datorer.

FÖRBEREDELSE

Underrättelsetjänsten inom teleområdet bedrivs med stor intensitet i fred. Verksamheten är främst av kunskapsupbyggande art. Underlag inhämtas dels om strålningskällornas läge och knytning till organisationen, dels om textskyddssystem, anrops- signalsystem och trafikrutiner, dels slutligen om materielens tekniska uppbyggnad och egenheter. Underlaget utnyttjas för krigsplanläggning, för utveckling och användning av telemotmedel och för utbildning av motmedelspersonal. I krig ökar spaningsinsatsen främst genom användning

* IR = Infraröd strålning.

★ ★ En förutsättning för effektiv signalskydd inom vårt totalförsvår är att sekretesskydd inom olika delar av totalförsvaret är lika, understryker byrådirektör BERTIL KJELLDORFF i Totalförsvarets signalskyddsavdelning. Artikeln, som är avsedd att vara en tankeställare, inleds med några intressanta historiska exempel. ★ ★ ★

Bra maskering? Javisst!

av i krigsorganiserade förband ingående signalspaningsenheter. Underlaget från signalspaningen används i detta läge för strategisk och taktisk beslutsfattning, för målbestämning vid vapen- och motmedelsinsats samt för insats av falsk signalering.

● ● Kraven på utspridning, rörlighet, kommunikation med enheter till sjöss och i luften samt förmåga att överbrygga av motståndaren sönderslagna eller besatta områden framtvingar användning av radio- och radiolänkkommunikation. Motståndaren utnyttjar detta beroende genom att utveckla motmedel, som han i vissa skeden och med visst syfte kan sätta in för att begränsa användningen av dessa kommunikationsmedel. Störsändningen är i detta sammanhang ett motmedel av stor betydelse. Störsändning kan väntas bli insatt dels mot vissa utvalda, för kommunikationen särskilt betydelsefulla radio- och radiolänknät inom frekvensområden som gemensamt används av båda parter, dels generellt — bredbandigt — inom sådana frekvensband som motståndaren inte utnyttjar för egen kommunikation. Störsändarna kan för olika störfall programmeras så att störning ej sker på av motståndaren för egen trafik undantagna frekvenser.

Vid störsändning mot ett bestämt trafiknät övervakas detta så att störning snabbt kan insättas mot den nya frekvensen vid frekvensväxling. Störning av kortvågstrafik kan utföras från motståndarens eget territorium eller med störsändare som följer de stridande förbanden. Störning av ultrakortvågs- eller radiolänktrafik kan endera utföras av sjö- eller markbaserade störsändare belägna inom ett fåtal mils avstånd från störobjekten eller med på större avstånd från dessa belägna luftburna störsändare. De alternativa möjligheter till störinsats som föreligger i krig ger i regel motståndaren förutsättningar för att åstadkomma en effektiv insats.

FALSK SIGNALERING

Kommunikationsnätens uppbyggnad ger motståndaren större eller mindre möjlighet till försätlig inblandning i motpartens signalering i syfte att skapa förvirring eller inhämta underrättelser. Denna verksamhet — falsk signalering — kräver specialutbildad personal med goda språkkunskaper och med god kännedom om bl.a. trafikrutiner och system för anropssignaler och lägesangivning. Underlag härför liksom för att bestämma tid och plats för insats inhämtas genom signalspaning.

● ● Signalskydd syftar till att hindra eller försvåra för obehörig att med teletekniska medel uppfatta, registrera eller ingripa i telekommunikation eller lokalisera anläggning härför, eller att tyda innehållet i eller innebörden av den information som utväxlas med telekommunikation. Signal-

skyddet omfattar textskydd, trafikskydd och signalkontroll.

● ● Textskydd åstadkoms — beroende på informationens art och sekretess — genom kryptering, täckning eller omskrivning. Textskyddssystemens styrka varierar mht tids- och sekretesskrav för informationen. Styrkan beror på ett flertal faktorer. Hit räknas bl.a. systemkonstruktion, nyckelinformationens storlek, total omfattning av den information som krypteras med en viss nyckel, meddelandelängd, systemets spridning i organisationen och risken för att nycklar kan tas, kopieras, rekonstrueras eller forceras av motståndaren. Oförcebart är endast system med för avsändare och mottagare och för varje meddelande unika nycklar, vilka förvarats så att de ej varit åtkomliga för obehörig.

TRAFIKSKYDD

Trafikskyddet omfattar skydd mot signalspaning, störsändning och falsk signalering. Efter hand som möjligheterna att forcera de kvalitativt förbättrade textskyddssystemen minskat har betydelsen av trafikskydd ökat. Generellt gäller att trafikskydd åstadkoms genom begränsningar av olika art i telekommunikationen. Den mest radikala formen för trafikskydd är sålunda — radiotystnad. Radiotystnad används främst för att skapa skydd mot identifiering och lokalisering och utgör kanske den viktigaste förutsättningen och medlet för att åstadkomma överraskning vid rörligt uppträdande förband.

En trafikskyddsmetod med samma syfte som radiotystnad är snabbsändning vilket innebär att signalering sker så snabbt att motståndaren inte hinner upptäcka, registrera eller pejla sändningen. Denna metod måste dock för att vara effektiv kombineras med frekvensväxling. Avancerade system för frekvensväxling föreligger i form av sk hoppfrekvenssystem.

● ● Signalkontroll krävs för att chef skall få underlag för att bedöma såväl signal-tjänstens som signalskyddets effektivitet. Av stor betydelse är därvid att läckor i kommunikationssystemet kan klarläggas och tätas och att chefen får veta vilken information som delgetts motståndaren.

Skilda totalförsvarsmyndigheter kan bidra till höjd total signalskyddseffekt genom att verka för större känsla och ökad förståelse för signalskydd inom organisationen. Må de krigshistoriska exemplen ovan i kombination med ett efter hand påtagligt ökat telehot stämma oss till eftertanke. Må vissheten om att tidigare använda metoder för telekrigföring normalt ej upprepas utan förbyts i nya mer raffinerade former få oss att skärpa tanken och planera så framsynt att vi inte utsätts för obehagliga överraskningar. ■

Under fredstid råder krig i etern

Teknisk underrättelsetjänst nödvändig beredskapsåtgärd

☆☆ Underrättelsetjänst kan bedrivas på många olika sätt — illegalt och ... legalt. ☆ På höstkanten brukar svenska försvaret hålla sina större militära övningar. Övningar som inte bara följs och bedöms av övningsdomare m fl utan också av ett stigande antal utländska ögon och öron. Det "legala spionaget" ökar då avsevärt i omfattning. Kameraförsedda "svamp- och bärplockare", tungt radioutrustade "fiskebåtar" o d, u-båtar som fastnar i svenska trålfredskap, ökat antal spaningsflygplan längs gränserna (de sk spårvagnarna), m m, m m. ☆ I nr 2/3 av FV-Nytt berättades bla om F11:s och F15:s insamlade informationsverksamhet, något som väckte stort intresse hos läsekretsen. Detta gav impuls till uppföljning av ämnet i fråga. Hur bearbetas och delges insamlad information? ☆ En av de organisationsenheter som arbetar med detta inom CFV:s tekniska intresseområden är FMV-F:UC. Stabsredaktör JAHN CHARLEVILLE tog bandspelaren för intervju med dess chef, bdir JERK FEHLING. 16 frågor sökte svar. ☆☆☆

A *Ch:* Vilken är UC:s huvuduppgift?

JF: Den tekniska underrättelsetjänstens huvuduppgift är att följa upp och presentera nuläget i vår omvärld inom olika materiel- och teknikområden. För UC:s del begränsar vi oss till det som är av intresse för flygvapnet — vilket dock också innebär att de flesta moderna teknikområden är representerade. Det är underrättelsetjänstens uppgift att i möjligaste mån förhindra tekniska överraskningar i en snabbt uppkommen krigssituation. Denna målsättning kan endast uppnås genom en effektiv verksamhet i fred, där man eftersträvar minsta möjliga glapp mellan det man har haft möjlighet att följa upp och det verkliga läget. Den tekniska underrättelsetjänsten lämnar således underlag till ÖB för bedömning av den aktuella hotbilden samt till försvarsgrenschefer för förbandens materiella utveckling.

B *Ch:* Vad menas i detta fall med "omvärld"?

JF: Eftersom våra resurser är relativt begränsade måste en prioritering till våra geografiska närområden oftast ske, vilket dock inte innebär att vi betraktar den tekniska utvecklingen i tex Sydafrika eller Australiens flygvapen såsom ointressant. Den tekniska utvecklingen är ju en

i allra högsta grad global företeelse. Redan nu kan exempelvis en påtagligt avancerad flygteknisk utveckling i Japan förutses.

Ytterst är det emellertid våra kunder — ÖB, CFV och flygförbanden — som genom sin inriktning och sina krav på tekniskt underlag styr vår verksamhet.

C *Ch:* Hur är i detta sammanhang ansvarsfördelningen mellan Flygmaterieförvaltningen och flygstaben?

JF: Varje myndighet eller organisation har ett ansvarsområde som i huvudsak överensstämmer med det egna kompetensområdet. Följaktligen ansvarar FMV-F för materiel och teknik, medan FS har ansvaret för frågor rörande organisationer, utbildning och taktik. Eftersom modern flygtaktik i så hög grad är beroende av materielen och de tekniska begränsningarna, fordras givetvis en alldeles särskilt god samverkan mellan FMV-F och FS i detta hänseende. Av de frågor som kommer från förbanden kan man ibland uttyda viss tveksamhet betr denna ansvarsfördelning. Denna är emellertid i reglemente fastställd av ÖB.

Flygmaterieförvaltningen svarar således för uppföljning av flygmateriel och -teknik i samtliga länder och flygstaben sva-

rar för motsvarande uppföljning av utländsk taktik och organisation. När det gäller teknik och taktik är det ur flygvapnets synpunkt tex av största betydelse att de erfarenheter som efter hand kommer fram från krigsskadeplatserna i Vietnam och Mellersta Östern noggrant följs upp.

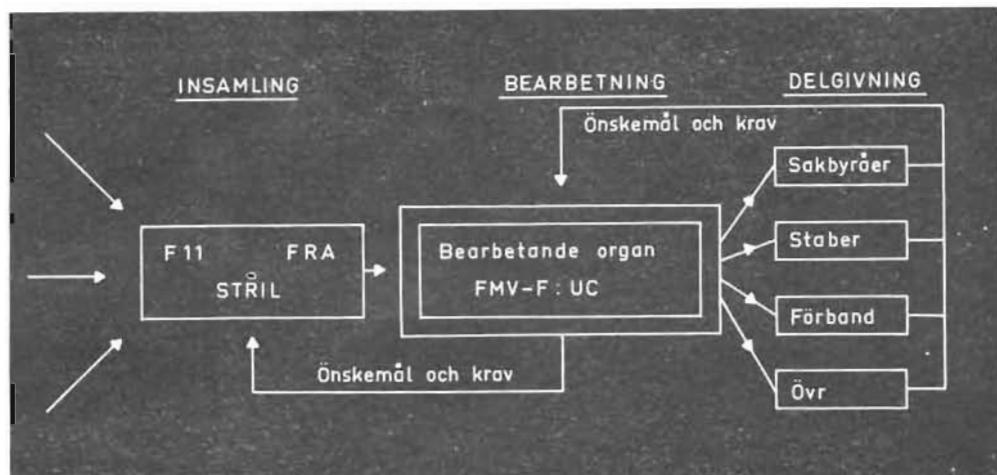
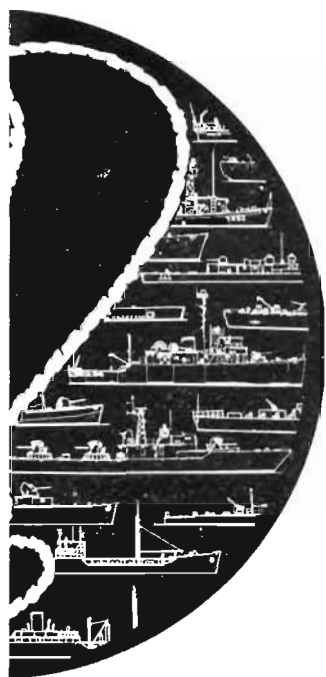
D *Ch:* Hur sker uppföljningen av artiklar i utländska tidskrifter?

JF: Denna uppföljning är en del av insamlingsverksamheten. Eftersom tidskriftsgranskningen till sin natur är helt öppen har det visat sig vara lämpligt att lägga ut den som ett konsultuppdrag. Uppdraget har givits Flygtekniska Försöksanstalten (FFA), och resultatet har blivit en referatsammansättning, som genom vår försorg distribueras bla till flygstaben och förbanden (se efterföljande saxade text-exempel, sid 11). Vid UC har vi därför inte större tidskriftscirkulation än vad som är normalt för tex en facksektion inom en sakbyrå.

E *Ch:* Kan du med något exempel närmare konkretisera vad ert arbete går ut på?

JF: Först och främst måste man ha klart för sig att den tekniska underrättelsetjänsten arbetar "baklänges" i jämförelse med den ordinarie tekniska utvecklingsverksamheten inom försvaret. Normalt arbetar förvaltningen med utveckling av vapensystem som i framtiden skall fa vissa mer eller mindre förutbestämda prestanda. Underrättelsetjänsten arbetar däremot huvudsakligen med analyser av befintliga operativa utländska system, för att man därigenom skall få en bättre grund för att bedöma hur dessa system i framtiden kan komma att utvecklas. På så sätt kartläggs den tekniska motverkansmiljö i vilken våra egna system skall operera.

För vår del berör en stor del av analysverksamheten flygplan och deras egenskaper. Prestanda och manövrerbarhet är självklart av stort intresse, men man vill

också ha fram underlag för bedömning av rent fysikaliska egenskaper såsom radarmålytor och IR-strålning. Samtliga här nämnda uppgifter utgör viktiga ingångsvärden för anpassning av vår egen materiel och taktik i nuläget och för utveckling av våra kommande system i framtiden. Bedömningar av utvecklingen inom områdena radarmålytor och IR-strålning utgör tex ett viktigt underlag för dimensionering av målsökare i våra kommande jakt- och luftvärnsrobotar.

● ● Vad framtidsstudierna beträffar så kräver planeringsinsatserna från vår sida underlag för bedömning av utvecklingen ca 15 år framåt i tiden inom ramen för pågående perspektivplanearbete. Att med utgångspunkt från ett osäkert och ofullständigt nulägesunderlag dra upp långsiktiga utvecklingslinjer inom så komplicerade områden som här berörts är, mht de stora penningbelopp som ligger i framtida materielutveckling, förenat med ett stort tekniskt-ekonomiskt ansvar.

Inom de flesta komplicerade teknikområden fordras därför en omfattande medverkan av industri och forskningsorganisationer i form av konsultuppdrag från FMV. Underrättelsepersonalen måste därvid på ett effektivt sätt kunna initiera och styra sådana uppdrag samt förse konsullerna med bästa och aktuellast möjliga grundinformation.

F Ch: Hur ser UC på kontakterna med förbanden?

JF: Dessa kontakter är mycket betydelsefulla. Flygförbanden är ju våra viktigaste kunder och vår bearbetning måste i hög grad styras av de krav som förbanden ställer. En kontinuerlig samverkan — dialog — mellan UC och förbanden är nödvändig för ett gott resultat. En sådan dialog gör också vår verksamhet mera levande för de berörda — det är annars inte alltid så lätt att göra ett tekniskt underlag intressant om det enbart består av torra siffror och diagram.

Placeringen av en flygingenjör vid UC har varit till stor hjälp för kontaktverk-

samheten gentemot förbanden. På sikt är det kanske ännu mer väsentligt att en sådan ingenjör under sin fortsatta karriär inom flygvapnet successivt tillför den tekniska tjänsten det speciella "underrättelsetänkande", som fordras för det tekniska stödet till/uppbackningen av förbandens verksamhet.

● ● Våra begränsade personalresurser ger oss inte tillfälle att resa ut till förbanden i den utsträckning som vore önskvärdt. Vi ställer dock regelbundet upp vid de av Flygstaben arrangerade underrättelseofficersmötena för att träffa representanter för flygförbanden och svara på fragor rörande våra ansvarsområden. Förutom att man på detta sätt knyter värdefulla kontakter på olika nivåer, har man här utmärkta tillfällen att dela med sig av sitt kunnande inom det aktuella fackområdet. Underrättelsepersonalen måste sätta sig in i förbandens problem och tvingas sålunda tänka igenom vad det egentligen är man håller på med. Att momentant övergå från teori till praktik kan vara mycket nyttigt.

G Ch: Hur sker samverkan med organisationer och myndigheter utanför FV?

JF: Som jag förut nämnde svarar varje myndighet för sitt kompetensområde, men det är ganska vanligt att specialister utanför våra egna teknikområden — tex vid FOA och industrin — måste utnyttjas som stöd för bedömningar av olika slag. Denna samverkan sker ofta helt informellt genom direkta kontakter mellan berörda medarbetare. Över huvudtaget bedrivs inom hela underrättelseområdet ett omfattande "team-work" som är ganska beroende av medarbetarnas organisatoriska tillhörighet och tjänsteställning. Man skulle faktiskt gärna vilja rekommendera en mera allmän användning av underrättelsetjänstens informella arbetsmetodik.

H Ch: Det här med informella kontakter låter väldigt enkelt. Men även för underrättelsetjänsten gäller väl normala arbetsordningar och tjänsteföreskrifter?

JF: Ja, i allra högsta grad. Utöver den normala arbetsordningen och de tjänste-

föreskrifter som FMV utfärdar gäller för underrättelsetjänsten särskilda bestämmelser som utfärdats av ÖB. Inom FV finns också en underrättelseinstruktion som i vissa delar äger tillämpning på oss i FMV-F.

Få tjänstegrenar är lika omgärdade av bestämmelser som underrättelsetjänsten. Speciellt höga krav måste därför ställas på personalen om verksamheten skall kunna bedrivas effektivt utan att strypas av gällande regler. De utrymmen som kan finnas kvar måste utnyttjas maximalt genom ett flexibelt arbetssätt, där egenskaper som fantasi och initiativförmåga värderas högt.

I Ch: Har det rent arbetsmässigt funnits några speciella svårigheter?

JF: Inom underrättelsetjänsten finns inga genvägar och man får inget gratis utan en egen arbetsinsats. För teknikernas del är det väsentligt att gå i närkamp med tekniken och att tackla även sådana problem som kan synas svåra. Många gånger tvingas man avstå från enklare problem, vilka skulle kunna ge stora "PR-vinster" på kort sikt, för att få möjlighet att kontinuerligt bedriva en mera långsiktig kunskapsuppbyggande verksamhet så att framtida nu okända krav från olika håll inom försvaret skall kunna tillgodoses.

Det syns emellertid vara oundvikligt att en relativt liten organisationsenhet, vars kundkrets har stor spridning mellan olika myndigheter, då och då råkar ut för besvärande belastningstoppar utan att på förhand kunna motverka uppkommande situationer. Det är inte ovanligt att vi (pga) var "tvärtekniska" verksamhet utsetts för samtidiga krav på medverkan i underlagsarbete för flera av varandra relativt oberoende studier och projekt hos olika myndigheter. Härvid uppstår prioriteringsvarigheter, man uppnår sällan den önskade ambitionsnivån, och den löpande produktionen till bli förbanden kan drabbas av förseningar.

J Ch: Kan man förhindra att sådana situationer uppstår?

JF: Man efterlyser ofta ett mera analytiskt tänkande hos de som planerar och initierar utredningar. Hela den kedja av aktiviteter som uppstår när en utredning igångsätts bör tänkas igenom på förhand. Man måste förvissa sig om vilken kapa-

► citet som finns att tillgå och vilka andra projekt som kan komma att beröras. Kort sagt — man bör ta direkt samråd med de organisationsenheter som skall "göra jobbet" innan utredningen startas. Detta är ju också en elementär företagsdemokratisk grundprincip.

Informationen om underrättelsetjänsten skulle kunna förbättras. Trots de goda insatser som görs av bla F11 och MHS saknas inom försvaret en gemensam "underrättelsskola" där information skulle kunna lämnas på olika nivåer om den moderna underrättelsetjänstens engagemang och metoder. Sådana skolor finns i de flesta andra industrialiserade länder. Vid de chefskurser som periodiskt återkommer inom olika myndigheter saknar man ofta underrättelsetjänsten på schemat. Vad skolor och utbildning beträffar så måste också den befintliga underrättelsepersonalen genomgå en kontinuerlig vidareutbildning. Den tekniska utvecklingen kommer också att kräva att underrättelsepersonal i framtiden "handplockas" på ett annat sätt än hittills, och med förtur framför de flesta andra funktioner som idag anses så betydelsefulla.

● ● På senare år har i samband med olika organisationsprojekt ett antal uttalanden gjorts om underrättelsetjänsten. Sett från den professionella underrättelsemannens synpunkt förefaller det som om man på högre nivåer gärna vill skapa sig en idealiserad bild av verksamheten. Man talar om underrättelsetjänsten som den borde vara och inte som den i verkligheten är. Mycket skulle kanske vara vunnit om våra organisationsteoretiker kunde ges tillfälle att på nära håll följa och delta i det praktiska arbetet med de problem som underrättelsetjänstens personal dagligen ställs inför.

K *Ch:* Hur ser man inom underrättelsetjänsten på möjligheterna att lämna bidrag till den framtidsbetonade studieverksamheten?

JF: Som jag inledningsvis nämnde är huvuduppgiften uppföljning och presentation av nuläget. I all underrättelsetjänst ingår emellertid en framtidsbedömningskomponent. I krig på kort sikt, då det gäller att utrona motståndarens kommande schackdrag. I fred på längre sikt, då det gäller att lämna bidrag till underlag för framtida materielanskaffning. Goda bedömningar av framtiden förutsätter emellertid ett gott grepp om nuläget. Om man jämför underrättelseprognostisering — dvs arbete med hotprognoser — med allmän prognosverksamhet inkluderande tekniska prognoser o dyl, så har hotprognostiseringen högre svårighetsgrad, beroende på att ingångsvärdena är behäftade med en ofta ganska hög grad av osäkerhet. En så långt möjligt tillförlitlig uppföljning av nuläget är därför speciellt viktig!

Ett alltför starkt utnyttjande av underrättelsepersonal i utredningar av prognoskaraktär kan emellertid få negativa följdverkningar på så sätt att man löper risk att tappa det nödvändiga greppet om nuläget. Drivs det hela alltför långt — i samband med kommande alternativplanering — hamnar vi snart i ett läge där prognoserna i brist på stringenta ingångsvärden enbart blir lösa gissningar med stora osäkerheter som kan befaras leda till dyrbara felplaneringar. En alltför bristfällig uppföljning av nuläget innebär att vi efter hand säger av den gren vi själva sitter på. Om det skall vara någon verklig mening med en utbyggd

planeringsverksamhet måste därför underrättelsetjänsten tillförsäkras kapacitet för såväl effektiv nulägesuppföljning som ökad prognosverksamhet.

L *Ch:* Hur uppfattar UC den tekniska underrättelsefunktionen i flygvapnet i jämförelse med andra försvarsgrenar?

JF: Lättare, svårare och roligare — ett underligt svar på frågan kanske. Men genom att flygvapnet är en redan i fred delvis mobiliserad försvarsgren, har förbanden redan i fredstid ett aktuellt krav på tekniskt underlag från vår sida. Detta förenklar verksamheten och underlättar den för oss. Å andra sidan kan kraven på underlag gälla komplicerade teknikområden, ofta med stark systemintegration. Detta gör arbetet svårare men även roligare, eftersom ett komplicerat jobb alltid är av större intresse för den kvalificerade tekniska personal vi har vid UC. Men trots att det inom de andra försvarsgrenarna i fredstid torde vara svårare att definiera och kanalisera de tekniska underrättelsebehoven, så har den tekniska underrättelsetjänsten självklart även där sin givna plats.

M *Ch:* Hur ser UC på den tekniska underrättelsetjänstens nuvarande organisation och arbetssätt?

JF: Dessa frågor utreds fn i en av ÖB tillsatt utredning, varför jag inte närmare kommer att gå in på dem. Resurserna är begränsade. Men det finns ju också fördelar i en liten organisation där de flesta känner varandra personligen. Organisationen har emellertid inte tillräckligt snabbt anpassats till den tekniska utvecklingen. Det har uppstått nya intresseområden, för vilka bearbetartjänster saknas.

N *Ch:* Finns det något recept på en lösning av dessa problem?

JF: Förbanden måste bli hårdare och mera precisa i sina krav på underrättelsetjänsten. Hårda krav på kvalitet och kvantitet från förbandens sida tvingar på sikt fram en bättre bearbetning och en effektivare underrättelseorganisation.

Inom hela försvaret borde speciellt högre chefer ägna underrättelsetjänstens verksamhet ett mera påtagligt intresse. Om underrättelsetjänsten har tillräckligt kvalificerad personal, om den täcker de områden som den har ansvar för, om kundkretsen (däri inbegripna andra delar av underrättelseorganisationen) är nöjd med vad som produceras — är frågor som man borde ha intresse av att få svar på.

Små organisationsenheter behöver ofta ett aktivt stöd — såväl uppträffande av högre chefsnivåerna som nedifrån gräsrotterna — om inte verksamheten p g a bristfälliga kontaktytor skall hamna i ett vakuum.

O *Ch:* De hemliga dokument som genom Daniel Ellsbergs medverkan blivit kända i USA, har ju gett underrättelsetjänsten en viss upprättelse. Hur ser UC på detta?

JF: Vad som tydligen hänt är att man i efterhand kunnat konstatera att underrättelsetjänstens bedömningar av läget i ett flertal fall varit långt bättre än vad som kommit fram ur de på moderna me-

toder för företagsledning grundade data-system. "Sunt bondförnuft" har visat sig ge bättre resultat än kombinationen av modern företagsledning och teknik...

Eftersom det hela har gått komplicerade krigsförlopp är det svårt att dra några paralleller med förhållandena i vårt land. Det kan dock vara befogat att varna för en övertro på databaserade budget- och styrsystem, som ju i hög grad är aktuella för vår del. Faran med dessa system ligger i att organisationerna kan komma att betraktas som maskiner och de anställda som maskindelar i stället för som människor, varvid det egna initiativet förkvas och det "sunda bondförnuftet" aldrig kan komma till tals.

Trots alla styrsystem, datorer och andra finesser kommer bondförnuftet även i framtiden att spela den viktigaste rollen i alla betydande sammanhang.

P *Ch:* Kan du ge FV-Nytt-läsaren några synpunkter på framtida verksamhet och utvecklingsmöjligheter?

JF: Underrättelsetjänsten drar inga stora kostnader. Eftersom verksamhetens syfte är att optimera våra resurser är det därför lätt att inse att underrättelsetjänstens betydelse ökar vid krympande ekonomiska ramar. Verksamhetens värde för planering har från hög nivå framhållits på senare år, speciellt i samband med diskussionerna kring FPE.

Mot denna bakgrund borde det finnas anledning att se positivt på underrättelsetjänstens framtid. Den snabba tekniska utvecklingen leder dessutom till att våra system kommer att operera i en utpräglat teknisk miljö, något som kommer att accentuera kraven på speciellt den tekniska underrättelsetjänsten. Av denna anledning blir det särskilt väsentligt att en tillräcklig nivå och bredd på bearbetningen eftersträvas, inte minst för att man skall kunna inleda och styra de kvalificerade konsultarbeten — ofta på gränsen till känd teknik — som erfordras för verksamhetens och försvarets vidareutveckling.

● ● Man kan alltså förutse en ökad efterfrågan på medverkan från underrättelsetjänstens sida i olika tekniska sammanhang. Krav kommer då att ställas på de högre chefernas direkta medverkan i lösandet av olika konkreta problemställningar, främst då sådana där flera myndigheter samtidigt är berörda. — För egen del ser jag framför oss någon form av "teach-in", kanske periodiskt återkommande, där myndigheternas representanter redovisar sin inställning till aktuella problem och till de frågor som personalen kan komma att ställa. Mera direkta kontakter mellan underrättelsetjänstens bearbetarnivå och de olika chefsnivåerna är ju också helt i linje med de resonemang om fördjupad företagsdemokrati som fn pågår inom försvaret. ■

• (Genom den minst sagt uppmärksammade publiceringen av de Ellsbergska dokumenten i New York Times blev omvärlden upplöst om att trots kraftigt avrådan från USA:s underrättelsetjänst lät McNamara och hans datorer (Cost Effectiveness System) rekommendera bombing i stor skala över hela Vietnam. Men datorerna kände ej till begreppet infiltrering... och så gick allt åt skogen.)